

स्रोत शिक्षक व्यवस्थापन कार्यविधि, २०७७

प्रस्तावना :

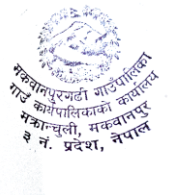
स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ र संविधानको अनुसूची-८ मा व्यवस्था भएबमोजिम आधारभूत र माध्यमिक शिक्षा सम्बन्धी नीति, मापदण्ड, योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन र नियमन गर्ने लगायतका कार्यहरू स्थानीय तहको जिम्मेवारी अन्तर्गत रहेको हुँदा गाउँपालिकाका शैक्षिक नीति, योजना र कार्यक्रमहरू प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन एवं शैक्षिक सेवा सुविधा सरल रूपमा प्रवाह गरी विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धि अभिवृद्धि तथा गुणस्तर सुधारका कार्यमा विद्यालयहरूलाई आवश्यक प्राविधिक सहयोग र सहजीकरण गर्नका लागि दक्ष जनशक्तिको व्यवस्था गर्न "स्रोत शिक्षक" को व्यवस्थापन गर्ने सम्बन्धमा मकवानपुरगढी गाउँ सभाबाट मिति २०७७ जेठ ३२ गते स्वीकृत गरि कार्यपालिकाले यो " स्रोत शिक्षक व्यवस्थापन कार्यविधि, २०७६" बनाएको छ ।

परिच्छेद -१ प्रारम्भिक

१.संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ

- १.१ यो कार्यविधिको नाम " स्रोत शिक्षक व्यवस्थापन कार्यविधि, २०७७" रहेको छ ।
- १.२ यो कार्यविधि गाउँ कार्यपालिकाले स्वीकृत गरेको मितिबाट लागु हुनेछ ।
२. परिभाषा विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा :
  - २.१ "गाउँपालिका" भन्नालेमकवानपुरगढी गाउँपालिका सम्झनु पर्छ ।
  - २.२ "कार्यपालिका" भन्नाले मकवानपुरगढी गाउँ कार्यपालिका सम्झनुपर्छ ।
  - २.३ "शिक्षा अधिकृत" भन्नाले मकवानपुरगढी गाउँपालिकाको शिक्षा शाखाको प्रमुखलाई सम्झनु पर्दछ ।
२. "विद्यालय" भन्नाले गाउँपालिका क्षेत्रभित्र अनुमति वा स्वीकृति प्राप्त गरी सञ्चालित सामुदायिक तथा संस्थागत विद्यालय भन्ने सम्झनु पर्छ ।
- २.५ "स्रोत शिक्षक" भन्नाले यस कार्यविधि अनुसार स्रोत शिक्षक पदमा करारमा नियुक्ति भएको शिक्षकलाई सम्झनु पर्दछ ।
- २.६ "विषयविज्ञ" भन्नाले यस कार्यविधि अनुसार स्रोत शिक्षक पदमा करारमा नियुक्ति भएको शिक्षकलाई सम्झनु पर्दछ ।
- २.७ " शिक्षक" भन्नालेगाउँपालिका क्षेत्रभित्रका सामुदायिक तथा संस्थागत विद्यालयमा शिक्षक पदमा नियुक्त व्यक्तिलाई सम्झनु पर्दछ ।
- २.८ " गाउँ शिक्षा समिति" भन्नालेमकवानपुरगढी गाउँपालिकाको गाउँ शिक्षा समितिलाई सम्झनुपर्दछ ।
- २.९ "छनौट समिति" भन्नालेयस कार्यविधि अनुसार स्रोतशिक्षक छनौट तथा सिफारिस गर्न गठित स्रोत शिक्षक छनौट समितिलाई सम्झनु पर्दछ

प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत

परिच्छेद- २ स्रोत शिक्षकको करार सम्झौता

२. स्रोत शिक्षकको करार सम्झौता सम्बन्धी व्यवस्था :

२.१ स्रोत शिक्षकमा करार सम्झौताका लागि सिफारिस गर्न देहायका सदस्यहरू रहेको एक स्रोत शिक्षक छनौट समिति रहनेछ :

(क) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत - संयोजक

(ख) गाउँ शिक्षा समितिले तोकेको गाउँ शिक्षा समितिको एकजना सदस्य — सदस्य

(ग) गाउँपालिकाले नियुक्त गरेको अङ्ग्रेजी र सूचना प्रविधि विषयका एक जना विज्ञ गरी दुई जना — सदस्य

(घ) शिक्षा शाखा प्रमुख — सदस्य सचिव

२.२ स्रोत शिक्षक छनौट समितिले स्रोत शिक्षकको करार सम्झौता गर्नका लागि न्यूनतम योग्यता पुगेका व्यक्तिबाट आवेदन माग गरी कम्तिमा ७ (सात) दिनको म्याद दिई सार्वजनिक सूचना प्रकाशित गर्नुपर्नेछ ।

२.३ स्रोत शिक्षक छनौटका लागि योग्यता र परीक्षाको किसिम परिच्छेद ४ बमोजिम हुनेछ ।

२.४ छनौट समितिको सिफारिसमा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले स्रोत शिक्षकको नियुक्ति गर्नेछ ।

२.५ स्रोत शिक्षकसँग करार सम्झौता गरिनेछ । निजको काम सन्तोषजनक भएमा पुनः एक आर्थिक वर्षका लागि करार सम्झौता थप गर्न सकिनेछ ।

परिच्छेद-३ स्रोत शिक्षकका काम, कर्तव्य, अधिकार र सेवाका सर्तहरू

३. स्रोत शिक्षकका काम, कर्तव्य र अधिकार :

३.१ स्रोत शिक्षकको काम, कर्तव्य र अधिकार, सेवाशर्त र सुविधा देहाय बमोजिम हुनेछ-

(क) स्रोत शिक्षक सामान्यतया प्रशासनिक रूपमा शिक्षा शाखा, शिक्षा शाखा प्रमुख प्रति उत्तरदायी रहने,

(ख) स्रोत शिक्षकले विद्यालयहरूमा शिक्षक सहयोगसम्बन्धी प्राविधिक सहयोग र क्षमता अभिवृद्धि गर्न सहजकर्ताको भूमिका निर्वाह गर्ने,

(ग) शैक्षिक सेवा सुविधा एवम् सूचनाहरू प्रवाह गर्ने गराउने,

(घ) गाउँ शिक्षा योजना र विद्यालय सुधार योजना निर्माणमा सक्रिय भूमिका निर्वाह गर्ने,

(ङ) गाउँपालिकालाई शिक्षाको योजना निर्माण गर्न तथा सोको कार्यान्वयन सम्बन्धी कार्यमा प्राविधिक सहयोग गर्ने,

(च) गाउँपालिका भित्रका प्रत्येक विद्यालयहरूको विद्यालय व्यवस्थापन समिति र शिक्षक अभिभावक संघको बैठकमा वर्षमा कम्तिमा ३ पटक पर्यवेक्षकका रूपमा भाग लिने र आवश्यक सल्लाह सुझाव तथा सहयोगीको रूपमा कार्य गर्ने,

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

- (छ) विद्यालयको सुपरिवेक्षण, प्राविधिक सहयोग, शिक्षक सहयोग सम्बन्धी वार्षिक कार्यक्रम बनाई गाउँपालिकामा राख्ने, सो अनुसार कार्य गर्ने
- (ज) स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रम अनुसार मासिक कार्ययोजना बनाई शिक्षा शाखा प्रमुखबाट स्वीकृत गराउने र सोको कार्यान्वयन गर्ने,
- (झ) गाउँपालिकाको विद्यालय शिक्षासँग सम्बन्धित सम्पूर्ण सूचनाहरू अद्यावधिक गरी राख्ने,
- (ञ) गाउँपालिका अन्तर्गत विद्यालयहरूको विद्यालय सुधार योजना निर्माण, सामाजिक परीक्षण र विद्यालय स्तरीकरण कार्यमा प्राविधिक सहयोग गर्ने र सो सम्बन्धी प्रतिवेदन सम्प्रेषण गर्ने, गर्न लगाउने,
- (ट) शैक्षिक सत्र शुरु भएको १ महिनाभित्र विद्यालयगत रूपमा गत शैक्षिक सत्रको कक्षा १ देखि १० सम्मका परीक्षाफलको विश्लेषण गर्ने,
- (ठ) प्रत्येक वर्षको सिकाइ उपलब्धिको तुलनात्मक विश्लेषण र प्रदर्शन गर्ने,
- (ड) सिकाइ उपलब्धिको विश्लेषण पश्चात गाउँपालिकाको प्रधानाध्यापक बैठकमा छलफल गराई सुधारका उपायहरूको खोजी गर्ने,
- (ढ) सिकाइ उपलब्धि अभिवृद्धि हुने क्रियाकलापहरूको बारेमा प्रधानाध्यापकको बैठकमा छलफल गरी योजना बनाउन सहयोग गर्ने,
- (ण) विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धी सुधारका लागि शिक्षकको विषयगत समिति गठन, अन्तरक्रिया र शिक्षक सहकार्यमा सहजीकरण गर्ने,
- (त) विद्यालयहरूलाई विद्यालयगत सिकाइ उपलब्धि वृद्धि गर्ने योजना निर्माण गर्न लगाई सो योजनाको शारांश बनाई शिक्षा शाखा प्रमुखलाई उपलब्ध गराउने,
- (थ) विद्यालयले निर्माण गरेको योजना कार्यान्वयनको अनुगमन गरी पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने । महिनामा कम्तीमा २० ओटा विद्यालयको निरीक्षण गर्ने ।
- (द) निरीक्षण गरिएको विद्यालयमा कम्तीमा २ ओटा कक्षावलोकन गरी सम्बन्धित शिक्षकसँग अन्तरकृयाका साथै पृष्ठपोषण लिनेदिने कार्य गर्ने,
- (ध) आवश्यकता अनुसार नमुना कक्षा लिने र शिक्षकहरूबाट पनि नमुना कक्षा लिने व्यवस्था मिलाउने,
- (न) विद्यालय तथा शिक्षकलाई दिइएको निर्देशन पृष्ठपोषणको अभिलेखीकरण गरी शिक्षा शाखालाई समेत जानकारी गराउने,
- (प) विद्यालय, विद्यालय व्यवस्थापन समिति र प्रधानाध्यापक तथा विद्यालय तहका अन्य पक्षले गर्नुपर्ने भनी तोकिएका कार्यहरूको अनुगमन गरी प्रतिवेदन पेस गर्ने ।
- (फ) विद्यालय व्यवस्थापन समिति र शिक्षक अभिभावक सँघका पदाधिकारीहरूसँग विद्यालयको शैक्षिक अवस्थाका बारेमा छलफल गरी परामर्श प्रदान गर्ने ।

प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत

(ब) गाउँ शिक्षा समिति र गाउँपालिकाले तोकेका अन्य कार्यहरू गर्ने । यस अन्तर्गत शिक्षकको हाजिरी फाइलमा गएल जनाउन समेत सकिनेछ ।

४. स्रोत शिक्षकको तलब भत्ता अन्य सुविधा :

४.१ स्रोत शिक्षकको तलब भत्ता अन्य सुविधाहरू बमोजिम हुनेछ :

(क) स्रोत शिक्षकले साविक कार्यरत शिक्षक पदमा खाइपाई आएको तलब, भत्ता र गाउँ कार्यपालिकाले तोकिए अनुसारको अन्य सुविधा पाउनेछ ।

(ख) स्रोत शिक्षक पदमा कार्यरत रहेको अवस्थामा बढुवा भएको पदको नियमानुसार तलब भत्ता सुविधा पाउनेछ ।

(ग) स्रोत शिक्षकको तलब र नियमानुसारको सुविधा गाउँपालिकाबाट उपलब्ध हुनेछ ।

(घ) स्रोत शिक्षकले शिक्षा ऐन र नियमावलीमा शिक्षकका लागि तोकिएका विदा पाउनेछ ।

(ङ) स्रोत शिक्षकले हिउँदे विदा वा वर्षे विदाको सट्टा वार्षिक तीस दिन विदा पाउनेछ । सट्टा विदा सोही शैक्षिक सत्रभित्र उपयोग गर्नु पर्नेछ र सो बापत कुनै आर्थिक दायित्व व्यहोरिने छैन ।

४.२ स्रोत शिक्षकको हाजिरी गाउँपालिकामा रहनेछ ।

४.३ स्रोत शिक्षकको सट्टामा निजको पदाधिकार रहेको विद्यालयलाई शिक्षकको शुरु तलब स्केलले हुन आउने रकम गाउँपालिकाले उपलब्ध गराउनेछ । शिक्षकको शुरु तलब स्केल तलब भत्ता खाने गरी सो विद्यालयले करारमा सट्टा शिक्षक राख्नेछ । तर यसरी नियुक्ति भएको पदलाई लियन पद मानिने छैन । स्रोत शिक्षक सम्बन्धित विद्यालयमा काज फिर्ता भएमा करार शिक्षकको स्वतः अवकाश हुनेछ ।

परिच्छेद-४ स्रोत शिक्षकको योग्यता र परीक्षा सम्बन्धी व्यवस्था

५. स्रोत शिक्षकको लागि योग्यता

५.१ स्रोत शिक्षकको लागि उम्मेदवार हुन देहाय अनुसार योग्यता भएको हुनुपर्नेछ :

(क) शिक्षा शास्त्रमा स्नातकोत्तर उत्तीर्ण गरेको ।

(ख) शिक्षक रूपमा स्थायी भई परीक्षणकाल पूरा भएको,

(ग) गाउँपालिका भित्रका विद्यालयमा कार्यरत शिक्षक हुनुपर्नेछ ।

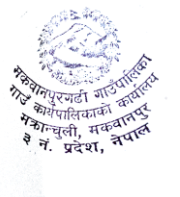
(घ) नेपाली र अङ्ग्रेजी दुवै भाषामा सञ्चार गर्न सक्ने र कम्प्युटरका माध्यमबाट पत्राचार, सूचना सम्प्रेषण गर्न सक्ने ।

(ङ) Word, Excel, PowerPoint, E-mail, Internet प्रयोग गर्न जान्ने हुनु पर्नेछ ।

६. स्रोत शिक्षक छनौट सम्बन्धी व्यवस्था

६.१ स्रोत शिक्षक छनौट गर्दा लिइने परीक्षाको किसिम र पूर्णाङ्क देहाय बमोजिम हुनेछ :
लिखित परीक्षाको पाठ्यक्रम अनुसूची-१ बमोजिम हुनेछ ।

प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत

परीक्षाको किसिम	पूर्णाङ्क	कैफियत
लिखित	५०	वस्तुगत प्रश्न
प्रयोगात्मक	२५	कम्प्युटर र अङ्ग्रेजी भाषाको प्रयोगात्मक परीक्षा
अन्तरवार्ता	२५	शैक्षिक योग्यता, अनुभव र अन्तरवार्ता

७. करार सम्झौता रद्द गर्न सकिने :

७.१ देहायको अवस्थामा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले गाउँ शिक्षा समितिको परामर्शमा स्रोत शिक्षकसँग गरिएको करार सम्झौता रद्द गरी निजलाई पदाधिकार रहेको विद्यालयमा फिर्ता गर्न सक्नेछ :

- (क) अनुशासनहीन काम गरेमा,
- (ख) तोकिएको जिम्मेवारी पटकपटक पूरा नगरेमा,
- (ग) आचरण सम्बन्धी नियम उल्लङ्घन गरेमा,
- (घ) कार्यक्षमताको अभाव भएमा,
- (ङ) गाउँपालिकाको प्रचलित कानून र निर्देशनको परिपालना नगरेमा,
- (च) गलत तथ्याङ्क र अभिलेख प्रमाणीकरण गरेमा वा अभिलेख सुरक्षित नराखेमा,
- (छ) कानून बमोजिम गोप्य राख्नुपर्ने कुराहरूको गोपनियता कायम नराखेमा ।

द. विविध

१. यो "स्रोत शिक्षक व्यवस्थापन कार्यविधि, २०७७" ले समेट्न नसकेका क्षेत्रहरूमा स्रोत शिक्षक व्यवस्थापन कार्य गर्दा प्रचलित ऐन, नियमको प्रतिकूल नहुने गरी शिक्षा समितिको राय अनुसार कार्य गर्ने र गर्न लगाउने जिम्मेवारी शिक्षा शाखा प्रमुखको हुनेछ ।

अनुसूची -१

स्रोत शिक्षक व्यवस्थापन कार्यविधि, २०७७ बमोजिम स्रोत शिक्षक पदको उम्मेदवार छनौटका लागि लिईने परीक्षाको पाठ्यक्रम :

खण्ड (क) लिखित परीक्षा

पूर्णाङ्क : ५० उत्तीर्णाङ्क : २५ समय : ३० मिनेट

यस परीक्षामा जम्मा २५ वटा वस्तुगत प्रश्न सोधिनेछ । २५X२ : ५० अङ्क

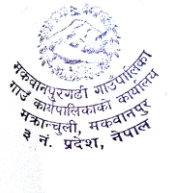
१. नेपालको विद्यालय तह, शिक्षाको संरचना र पाठ्यक्रम ढाँचा
२. नेपालको शैक्षिक इतिहास,
३. चालु आर्थिक वर्ष र आवधिक योजनामा शिक्षा

प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत

४. चालु शैक्षिक आयोजना र परियोजनाहरू,
  ५. विद्यालय क्षेत्र सुधार योजना,
  ६. राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप
  ७. दिगो विकास लक्ष्य (शिक्षा सम्बन्धी)
  ८. नेपालको संविधान र शिक्षा,
  ९. शिक्षा ऐन २०२८ र स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ (शिक्षा सम्बन्धी व्यवस्था मात्र)
  १०. शिक्षा नियमावली २०५९,
  ११. शिक्षक सेवा आयोग नियमावली, २०५७,
  १२. अनौपचारिक शिक्षा र यसका विभिन्न कार्यक्रम (खुला, दूर शिक्षा)
  १३. शिक्षा मनोविज्ञान र सिकाइ,
  १४. शिक्षाको दर्शनशास्त्रीय र समाजशास्त्रीय आधार,
  १५. परीक्षा र मूल्याङ्कन
  १६. नेपालको उच्च शिक्षा र प्राविधिक तथा व्यवसायिक शिक्षा,
  १७. शिक्षामा अनुसन्धान र सूचाना तथा प्रविधि (कम्प्युटर, इमेल, इन्टरनेट, सामाजिक सञ्जाल)
  १८. शैक्षिक तथ्याङ्क सम्बन्धी जानकारी,
  १९. शिक्षा विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय र यस अन्तर्गतका निकायहरूको सङ्गठन र कार्यहरू,
  २०. शिक्षकको पेसागत दक्षता विकास,
  २१. कक्षा अवलोकन र पृष्ठपोषण,
  २२. कार्यमूलक अनुसन्धान र अवस्था अध्ययन,
  २३. शिक्षा र दिगो विकास,
  २४. शिक्षाका समसामयिक कार्यक्रमहरू (गाउँपालिकाबाट सञ्चालन हुने विभिन्न नियमित कार्यक्रम, छात्रवृत्ति, विद्यालयको अनुदान आदि)
  २५. शिक्षा क्षेत्रको समसामयिक समस्या एवं चुनौतीहरू र समस्या समाधानका उपायहरू,
  २६. तथ्याङ्कशास्त्र, तथ्याङ्क संकलन, विश्लेषण र विश्लेषण गरिएका सूचकहरूको संप्रेषण,
  २७. प्रस्तावना लेखन ।
- खण्ड (ख) प्रयोगात्मक परीक्षा -२५ अङ्क
- १) कम्प्युटर प्रयोग — १५ अङ्क
  - २) अंग्रेजी भाषा — १० अङ्क
- अनुभव, शैक्षिक योग्यता तथा अन्तरवार्ता बापतको २५ अङ्क देहायका आधारमा प्रदान गरिनेछ ।
- ७.१.१ शैक्षिक योग्यता र तालिम -१० अङ्क

प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत

क्र.स.	विवरण	प्रथम श्रेणी	द्वितीय श्रेणी	तृतीय श्रेणी
१.	न्यूनतम शैक्षिक योग्यता	५	४	३
२.	माथिल्लो शैक्षिक योग्यता	३	२	१
३.	तालिम	२	२	१

७.१.२ अनुभव बापत प्रति वर्ष १ अङ्कका दरले (नि.माध्यमिक/माध्यमिक तहको मात्र गणना हुने) अधिकतम — ५ अङ्क

७.२ अन्तरवार्ता — १० अङ्क

(क) व्यक्तित्व — २ अङ्क

(ख) विषयवस्तुको ज्ञान- २ अङ्क

(ग) प्रस्तुतीकरण विधि — २ अङ्क

(घ) व्यवस्थापकीय तथा समस्या समाधान सीप — २ अङ्क

(ङ) शिक्षण सहजीकरण सीप — अङ्क

"समाप्त"

प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत

